

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum in cultu veri Dei possit esse aliquid pernitiosum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

ARTIC. II.

Q V A E S T. XCII.

dine ad Deum: ita si peritio contraria est in ordine ad creaturam, puta, demonem, cui cultus exhibetur. Sed diuinatio, & obseruatio est in ordine ad euenus & actus nostros: ergo non sunt superstitionis species. Ideo respondeo directe satis facit argumento, dicendo, quod diuinationes, & obseruationes in quantum demoniacae, sunt species superstitionis, & non in quantum humana opera. Sicut etiam sub religione comprehenduntur opera hominum in quantum diuina, per assumptionem aliquius diuinorum, ut supra patuit, ita quod in omnibus istis falatur ordo aliquis reverentialis ad demonem, invocando ipsum, & subiiciendo se institutis eius; sicut in religiosis multis operibus accidit respectu Dei, ut patet in iuramento, sacramentis, & huicmodi. Et tu bene seruabis hoc in corde tuo, ut inde postmodum discernas in observationibus, & diuinationibus, rationem peccati mortalis, vel uenialis, ut infra declarabimus.

Inf. q. 94. art. 2.
Li. 1. c. 13. 10. 1
q. 8. 2. art. 5

Glo. ordinaria ibid sup illud. Ad furtitatem carnis ex Amb. Li. 2. c. 20. usque ad 24. tom. 3. Ar. preced.

1. 2. q. 7. 2. art. 3.
& q. 18. art. 4.
5. 6. 10. & 11.

A D T E R T I U M dicendum, quod religio non potest habere excessum secundum quantitatem abolutam: potest tamen habere excessum secundum quantitatem proportionis, prout scilicet in cultu diuino sit aliquid, quod fieri non debet.

ARTICULUS II.

Vtrum sint diversae superstitiones species.

A D S E C U N D U M sic proceditur. Videtur, quod non sint diversae superstitionis species, quia secundum * Philos. in r. Topico.

Si unu oppositorum dicitur multipliciter, & reliquum: sed religio cui opponitur supersticio, non habet diuersas species, sed omnes eius actus ad unam speciem referuntur: ergo nec supersticio habet diuersas species.

¶ 2 Præt. Opposita sunt circa id: sed religio, cui opponitur supersticio, est circa ea, quibus ordinamus

in Deum, ut supra habitum * est: non ergo species superstitionis,

qui opponitur religioni, possunt

attendi secundum alias diuinations humanorum euangelium,

uel secundum alias obseruationes humanorum euangelium.

¶ 3 Præt. Ad Coloss. 2. super illud,

Quæ sunt rationem habentia sapientiae in superstitione, dicit glo. *

idei, in simulata religione: ergo

etiam simulatio debet ponere species superstitionis.

¶ 4 Præt. De superstitione in duas articulos dividitur. H

EINDE considerandum est de speciebus superstitionis.

¶ 1 Præm. De superstitione in debitum cultus ueri Dei.

¶ 2 Secundò, De superstitione in latre.

¶ 3 Tertiò, De superstitione diuinationum.

¶ 4 Quartò, De superstitione obsecrationum.

CIRCA primi quarunum duo.

¶ 1 Præm. Vtrum in cultu ueri Dei positum esse aliquid geniosum.

¶ 2 Secundò, Vtrum positum ibi debet aliquid superfluum.

perstatio quaramdam observationum. Egit* Aug. in 2. de doctr. chri. dicendum est: quicquid institutum est ab hominibus, & colenda idola pertinentes & hominum. & postea subdit. Vel ad contrafacta, atque federata, quod pertinet ad hanc paucam* subdit: Ad hoc genus pertinet tur, & huiusmodi, quod pertinet ad rem.

A D P R I M U M ergo dicendum est: cit. 4. cap. de diuin. nomin. Bonum communia, & integra causa, malum autem est defectibus. Et ideo uni uirtuti plus numeratur, ut supra habitum est. Verbum apostoli a ueritatem habet oppositum in quodam ratio multiplicationis.

A D S E C U N D U M dicendum, quod diuinationes aliquæ pertinent ad superfluum dependent ex aliquibus operibus demonium, & sic pertinent ad quantum ei initia.

A D T E R T I U M dicendum, quod similitudinum dicitur, quando traditioni humana non applicatur, prout in glo. sequitur. Iustificata religio nihil est aliud, quam cultus habitus modo indebito, sicut si aliquis tamen uellet colere Deum, secundum suum. Et de hac ad literam loquitur glo.

Q V A E S T O N C C I I I .

De speciebus superstitionis, in duos articulos dividita.

D E INDE considerandum est de speciebus superstitionis.

¶ 1 Et primò, De superstitione in debitum cultus ueri Dei.

¶ 2 Secundò, De superstitione in latre.

¶ 3 Tertiò, De superstitione diuinationum.

¶ 4 Quartò, De superstitione obsecrationum.

CIRCA primi quarunum duo.

¶ 1 Præm. Vtrum in cultu ueri Dei positum esse aliquid geniosum.

¶ 2 Secundò, Vtrum positum ibi debet aliquid superfluum.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum in cultu ueri Dei possit esse aliquid perniciosum.

A D P R I M U M sic proceditur. Videtur, quod in cultu ueri Dei non possit esse aliquid per-

niciosum: Dicitur enim loc. 2.

Omnis, qui emittit innocenter nomen domini, saluus erit: ad

quicunque collit Deum quocumque modo, inuocat nomen eius:

ergo omnis cultus ueri Dei conser-

vat salutem. nullus ergo efficitur

aliquid perniciosum.

¶ 2 Præt. Idem Deus est, qui collit

tura iustis quacumque iniuria sita

uerbo, est falsa uocis significatio cum intentione fallendi, & proportionatiter mendacium in facto debet esse falsa facti significatio cum intentione fallendi. Constat autem, qd iudei modo uterius uerbi cultus, non habent intentionem fallendi, quamus facti est, credentes se uerum significantia facta e-
xercere, uantur.

Non est ergo in eo, rumpit mendacium, sed factu perniciosum. Etiam in litera me-
dium reputatur. Et hoc dicitur, qd in litera numero, ut ha-
betur Genesi uigesimo octavo, er-
go etiam modo nullus Dci cultus est perniciosus.

T 3 Præterea. Nihil perniciosum in Ecclesia sustinetur: sustinet au-
tē Ecclesia diuersos ritus colēdi Deum. vnde Greg. scribit Aug.
episcopo Anglorum, proponen-
ti, quod sunt diuersæ Ecclesiæ
conuentus in missarum cele-
bratione. Mihi, inquit, placet, ut
siue in Romanis, siue in Galliarū
partibus, seu in qualibet Ecclesia
aliquid inuenisti, quod plus omni-
potentem Deo possit placere, soli
fite eligas: ergo nullus modus co-
lendi Deum est perniciosus.

SED CONTRA est, quod Augu-
stinus dicit in epistola ad Hiero-
n. & habetur in glo. ad Galat. 2.
Quod legalia obseruata post ueri-
tatem euangelii diuulgata sunt
mortifera, & tamen legalia ad cul-
tum Dei pertinent, ergo in cultu
Dei potest esse aliquid mortiferum.

R E S P O N S U M. Dicendū, qd sicut
* Aug. dicit in lib. contra menda-
cium. Mendacium maxime perni-
ciosum est, quod fit in his, quæ
ad christianam religionem perti-
nent. Est autem mendacium, cum
aliquis exteriorius significat contra-
rium ueritati. Sicut autem signifi-
cat aliquid uerbo, ita etiam si-
gnificatur aliquid facto, & in tali
significatione facti consistit exte-
rior religionis cultus, ut ex supra
* dicit pater: & ideo si per cultū
exteriorē aliquid falso significetur,
erit cultus perniciosus. Hoc
autem contingit dupliciter. Vno
quidem modo, ex parte rei signi-
ficata, a qua discordat significa-
tio cultus, & hoc modo, tempore
nouæ legis, per actum iam Christi
mysterioris, perniciosum est uti cere-
monia ueteris legis, quibz Christi
mysteria figurabantur futura, si-
cut etiam perniciosum esset, si qd
non confiteretur Christum esse
passum. Alio modo, potest con-

E st. quod ex parte colēti. Inchoa-
uit tamen author a
mendacio pernicio-
so, hoc corpore arti-
culi, quia pernicio-
sa est huiusmodi fal-
sitas, sciat mendacium
perniciosum: & quia
ut tacitum est, ex par-
te exterioris actus ē
perniciosum menda-
cium, nec excusat ludorum ignorantia tale crimen, sicut nec in-
fidelitatem corundam. In eod. ar. quo ad falso cultum ex parte
colēti nota tria. Primo, quod cultus iste est perniciosus iuxta
authoris sententiam, quoniam cum dixit, Et ideo si per cultum
exteriorē aliquid falso significetur, erit cultus perniciosus,
falso subditio. Hoc autem contingit dupliciter, ex parte rei si-
gnificata, & ex parte colēti. Vtrumque ergo falso, est ex gene-
re peccatum mortale. Secundo, quod tunc est falsitas, quando co-

A tra Ecclesiam, non autem si præter Ecclesia institutionem fieret.
Vnde author in hoc articulo falsitatem ex parte colēti instituit
in hoc, quod est efficaciam Ecclesia institutionem, seu consuetu-
dinem, quia falsitas cultus contra Ecclesiam est.

In leuenti vero art. superfluitatem dicit, quando est cultus
præter, vel contra cō-
stitutionem, seu con-
suetudinem Ecclesie.
Peripce igitur diffe-
rentiam inter cōtra,
& præter. Illud perni-
ciosum, hoc super-
fluum constituit. Il-
lad contrariatur ue-
ritati, & ideo perni-
ciosum, hoc utilitat:
& ideo minus malū,
& est ueniale, licet
possit esse mortale
propter contemptū,
vel præceptum. Et i-
deo admiscetur in li-
tera sequenti artic-
ulo contra conuetu-
dinem communem.
Tertio, qd falsitas illa
habet locum, & in Quicunque
cultu communī, & cō-
derit panē, in cultu singulare. Et
tom. 5.
Et glo. Am-
bro. circa fi-
commissarii
in cultu communī : ad col. ca. 2.
ad dicitur, Et hoc
principie in cultu
communī, insinuans
per ly. pricipie, qd
hoc etiam potest habere locum in cultu
singulare, puta, in ie-
juino, vel oratione
singulare, non impos-
ta ab Ecclesia, ut si
quis contra modum
Ecclesie ieuaret in
Dominica, aut oraret
sic in propria perfor-
ma, quod nihil ad Ec-
clesiam, cum quilibet
sit pars Ecclesie, &
in persona Ecclesie
præceptum habeat
orandi a Domino
dicente. Orabitur: Pa-
ter noster: Panem
nostrum: Dimitte no-
bis &c. Ad falsitatem
autem communis cul-
tus ex parte colēti
non solum speciat, si
sacramenta contra
Ecclesie ritum cele-
brentur, ut habes 26.
q. 5. ca. Quicunque,
sed etiam reducitur,
si miracula falla quis
predicet, aut docen-
do scribat. Prædica-
tores namque, & do-
ctores in persona Ec-
clesie dicere, & pra-
dicare constat. Nec
excusat quacumque
pia intentione a
perniciose cultu, qd
in se est, fidē Chri-
sti evanescat ueritate.

1. ad Cor. 11.
super illud:
habet locum, & in Quicunque
cultu communī, & cō-
derit panē,
in cultu singulare. Et
tom. 5.

Et glo. Am-
bro. circa fi-
commissarii
in cultu communī : ad col. ca. 2.
ad 2.

Sup. q. 8.
art. 5. ad 1. Et
q. 92. artic. 1.
cor. & ad 3.
Et infra q.
104. artic. 2.
ad 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum in cultu Dei possit esse aliquid
superfluum.

AD SECUNDVM sic procedit.
Videtur qd in cultu Dei non
possit esse aliquid superfluum. Dī
enim Eccl. 43. Gloriantes Deū
quantumcumque poteritis, su-
perfluebit auctu: sed cultus di-
uinus ordinatur ad Deum glo-
rificandum: ergo nihil super-

* Super quest. nonagesimateria Articulum secundum.

IN secundo eiusdem questionis articulo uide in litera resolu-
tionem superfluitatis, scilicet, quia in exterioribus solum
consilens, ad interiorē Dei cultum, non pertinet. Cū
enīm cultus exterior ad interiorē ordinetur, si aliquis ex-
tra fiat cultus, qui ad interiorē non ordinetur, super-
fluu est. Et quia ad interiorē Dei cultum non recte ordi-
natur